

ZADRÁTOVANÝ SVĚT

Lederman, Noah. *Zadrátovaný svět: Pátrání po rodinném tajemství z holokaustu*. Brno : BizBooks, 2018, 240 s.

Milan Mašát
Univerzita Palackého
milan.masat01@upol.cz

Noah Lederman, americký publicista píšící pro známá periodika, sepsal v průběhu minulého roku knihu vzpomínek svých prarodičů. V tomto roce ji v českém překladu Vladimíra Fuksy vydalo nakladatelství BizBooks. Písemný záznam prožitých událostí vznikl mimo jiné díky rozhovorům pořízených nadací Šoa, dokumentům Červeného kříže, památníku Jad Vašem v Izraeli a samozřejmě zásluhou přímých rozhovorů autora s prarodiči, Židy, kteří byli transportováni do koncentračního a později do vyhla-zovacích táborů z polského městečka Otwock. Termín holokaust je v určité míře pří-padů synonymně zaměňován s pojmem šoa. V českém překladu knihy je využito slovo holokaust. Zvolený postup jsem se rozhodl respektovat a využívám jej ve své recenzi.

Memoárových textů s tematikou holokaust vzniklo značné množství. V čem se Ledermanova publikace liší? Hlavní diference proti většině vzpomínkových knih s vymezenou tematikou lze spatřovat ve dvou bodech. První rozdíl je v osobě vy-pravěče, který není v *Zadrátovaném světě* přímým přeživším, ale zapisovatelem vzpomínek. Druhá distinkce je tvořena ztvárněním dané tematiky. Noah Lederman vzpomínky prarodičů doplňuje svými postřehy, a to zejména z fokusu detektiva snažícího se objasnit záhadu. Při takto zvoleném přístupu pak není místo pro za-smušilou výpověď a patos. Musím konstatovat, že osobní (rodinná) zainteresovanost textu prospěla, protože pomohla jeho větší objektivizaci. Snahu o oproštění se od subjektivních názorů a od předsudků lze demonstrovat například tím, že se Leder-man snaží odstranit z životního příběhu národnostní nesnášenlivost, a to zejména vůči obyvatelům Polska.

Knihy si zakládá na věrném zachycení zážitků přeživších holokaustu, přičemž je doplněna autorovými postřehy z osobního života počínaje dětstvím až po období, kdy vznikla první verze textu. Autenticita vyprávění je podpořena fotografiemi vyobra-zujícími širokou Ledermanovu rodinu a známé.

Knihy má charakter detektivního příběhu založeného na pátrání po rodinném ta-jemství skrytém v holocaustu:

Babička byla starší než děda. Narodila se v roce 1923, on v roce 1925. A tak si, jako každá žena citlivá na věk, která si vytváří novou identitu, vyměnila s dě-dou také rok narození a už to tak nechala. Kvůli falzifikacím a rozporům v zá-znamech připomínalo hledání faktů spíše špionáž než skládání obrazu z jed-notlivých dílků. A kdybych narazil na klany, které si vytvořili v letech kolem holokaustu, honil bych se za duchy (s. 152).

Záhada se postupně rozkrývá s tím, jak své vzpomínky uvolňuje především autorova babička. Detektivní zápletku odehrávající se v non-fikčním světě doplňují cestopisné poznámky. Spisovatel společně se svou budoucí manželkou putují po evropských zemích spjatých s genocidou (navštěvují zejména koncentrační a vyhlazovací tábory), a to za účelem studia materiálů k doplnění „bílých míst“ v babiččině vyprávění. Důkladné zkoumání různých pramenů nakonec odhalí tábor, ve kterém byl osvobozen Noahův dědeček a o němž si celou dobu spisovatel myslí, že neexistoval.

Publikací se prolíná trauma přeživších v linii třetí generace jejich potomků. Autor se zamýšlí nad možnými projevy zmiňované události v životě osob, jež vyhlazování přežili, a to v rámci obvyklé existence. „Mami, to ale taxikáři dělávají. Odvezou tě domů a ty jim za to zaplatíš. Nemusíš je ještě krmit.“ „Byl hladový!“ vykřikla babička. „Měl umřít hladu?“ Dokud bylo co jíst, cítila se babička bezpečně“ (s. 25).

Zadrátovaný svět se zavděčí širokému čtenářskému publiku. Zájemci o tematiku druhé světové války zde nalezenou hodnověrný pohled na danou problematiku, a to z fokusu přeživších i z pohledu jejich potomků. Zájemci o psychologii v knize naleznou možné odpovědi na otázky týkající se kolektivního traumatu a problémů člověka, jenž přežil vyhlazovací tábor v rámci každodenního bytí s tím, jak tato skutečnost ovlivňuje jeho rodinu i okolí. Recipienti, v jejichž čtenářském zájmu se nalézají poutavé detektivní příběhy, naleznou v publikaci postupně se osvětlující záhadu, která přinese nečekané rozřešení až na samém konci příběhu. Zastřešující tematiku koncentračních a vyhlazovacích táborů lze v tomto případě vnímat jako dobovou kulisu, která slouží k charakteristice prostoru. Knihu doporučuji rovněž zájemcům o cestopisy. Publikaci je možné vnímat jako cestovatelskou příručku zájemce o holokaust s vymezením nejzajímavějších pozůstatků, které se tohoto fenoménu týkají (Polsko — *Chlapec u bran Varšavy*, Maďarsko, Francie nebo Česká republika — *Smrt v České republice*).

Zadrátovaný svět přináší nový, neotřelý pohled na vymezenou problematiku. Tragická událost je zde díky výpovědím lidí, jež vyhlazování přežili, demytizována. Není na ni nahlíženo jako na etapu, která by nemohla být zdrojem humorných, komických a satirických situací (opět založených na realitě). Domnívám se, že zvolená cesta je jedním z možných směrů, kterým by se mohla ubírat nejen memoárová tvorba s tematikou holokaustu. Je na čase vnímat tento fenomén jako dějinnou epizodu a aplikovat na ni obdobný přístup jako na kteroukoliv jinou historickou událost. Oprostit se od ustrašeného našlapování kolem této tematiky a obávat se každého vyřčeného slova. Zároveň by měla být odstraněna ostrakizace přímých aktérů vyhlazovací nacistické mašinerie, což by mohlo vést k nahlížení dané historické události strážlivými očima. Věcný pohled ve spojení s vlastními zkušenostmi a poutavou zápletkou detektivního charakteru poskytuje *Zadrátovaný svět*.

